

Gällivare

KOMMUNBLAD

INFORMATION FRÅN GÄLLIVARE KOMMUN Nr 2 1988 Årg 19

Jubileumsgeneralen drar paralleller:

PIONJÄRERNA VAR OCKSÅ FLYKTINGAR

Den här tidningen kommer ut samtidigt som de första flyktingarna anländer till Gällivare. Vi skriver därför om flyktingmottagningen på mittuppslaget. Ett annat givet ämne är Malmbergets 100-årsjubileum. De människor som först slog sig ner i Malmberget var på sätt och vis också flyktingar. Det tycker i varje fall jubileumsgeneralen Martin Sandin, på bilden nedan på sitt kontor i kåkstan:

— Många som sökte sig till Malmberget hade inget annat val. De flydde från arbetslöshet och svält. Söderut kunde de kanske inte få arbete på grund av obekväma politiska åsikter. Men naturligtvis lockade också de relativt höga lönerna i Malmberget.

MALMBERGET

100 ÅR
1888~1988

Foto: Börje Rönberg

En jättesatsning

Malmbergets teateramatörer gör en jättesatsning under jubileumssommaren. Ett 80-tal personer är engagerade i föreställningen av pjäsen "Barackpalatset", som ska ges minst 17 gånger. Målsättningen är att den ska ses av 4.000 personer. Så många behövs om satsningen garanterat ska gå ihop ekonomiskt.

"Barackpalatset" skildrar en grupp malmbergares öden från 1939 fram till våra dagar. En av dem är Lus-Maja (Karin Johansson) som ses på John O Filipssons bild här bredvid.

SISTA SIDAN

Under samma tak

Sedan årsskiftet sorterar samtliga kommunala byggnader under tekniska kontorets fastighetsavdelning. Det kallas centraliserad förvaltning. Den ska resultera i en effektivare skötsel av fastigheterna. Man räknar också med andra vinster. Till och med vissaibesparade slantar.

För fastighetsavdelningen innebär nyordningen att personalstyrkan mer än fördubblas. Det gör också fastighetsvolymen som ska förvaltas.

Några nyanställningar är det dock inte tal om. Fastighetsavdelningen tar över personal från förvaltningarna.

SIDAN 3

Kolla i kommunregi SIDAN 2

Flyktingmottagning till Gällivare

Antalet flyktingar idag uppskattas till 15.000.000 människor. De flesta stannar i fattiga länder i tredje världen. Det internationella flyktingarbetet går ut på att finna konstruktiva och långsiktiga lösningar till flyktingproblemen i de länder flyktingarna finns.

Antalet flyktingar från länder i tredje världen till industriländerna har ökat kraftigt under de senaste tio åren. Bidragande orsak till detta har varit att många flyktingar inte har kunnat finna en fristad i något angränsande land eller endast har kunnat räddas till livet genom att hjälpas till ett europeiskt land.

Sverige har ett mycket gott internationellt anseende för sin flyktingpolitik. Stödet till det internationella flyktingarbetet spelar en viktig roll. Det gäller dels de finansiella insatserna till flyktinghjälp och katastrofbistånd och den roll som Sverige intar i fråga om skyddet av mänskliga rättigheter.

Riksdagen har fattat ett beslut om en jämnare spridning av flyktingar och asylsökande till kommunerna, en klarare roll och ansvarsfördelning samt en förbättrad ekonomisk ersättning från staten till kommunerna. Det nya systemet bygger på att staten (genom invandrarverket) och Sveriges kommuner ingår överenskommelse om flyktingmottagning utifrån den enskilda kommunens speciella förutsättningar.

Genom att träffa överenskommelse med invandrarverket om flyktingmottagning åtar sig kommunen att svara för att flyktingarna erhåller särskilt stöd för att underlätta anpassning i det nya landet.

Frågan om flyktingmottagning till Gällivare kommun har aktualiserats av Statens Invandrarverk.

Med anledning av de första framställningarna, som kom från Statens Invandrarverk, beslutade kommunstyrelsen att inte ta emot några flyktingar/asylsökande med hänsyn till den då rådande bostadssituationen i kommunen.

Med hänsyn till den förbättrade bostadssituationen i kommunen som 1987 års bostadsproduktion medförde har kommunfullmäktige enhälligt beslutat godkänna ett förslag till överenskommelse med Statens Invandrarverk om flyktingmottagning till kommunen. Enligt överenskommelse ska Gällivare kommun under åren 1988-1990 ta emot 10-15 flyktingar per kvartal. Enligt uppgift från Statens Invandrarverk ska persisktalande iranska familjer placeras i kommunen.

Kommunstyrelsen har beslutat att uppdraga åt socialnämnden att organisatoriskt handlägga flyktingfrågorna inom nämndens område.

I samband med att frågan om ev flyktingmottagning till kommunen aktualiserades fanns en del insändare införda i tidningarna. En del av dessa insändare var negativa mot det ev kommande beslutet om att ta emot flyktingar till kommunen. Det fanns i huvudsak tre motiv till varför Gällivare kommun inte skulle ta emot några flyktingar till kommunen.

För det första ansåg insändarna att de lediga lägenheterna i kommunen skulle fördelas till de bostadssökande inom kommunen. Som det torde ha framgått under de senaste månadernas annonser i bl a Annonssbladet har vi för närvarande ett överskott av två- och trerumslägenheter inom ett par bostadsområden i Gällivare och Malmbergets tätorter. Då det är i första hand flyktingfamiljer som kommer till Gällivare, kommer flyktingarna att ta i anspråk dessa lediga två- och trerumslägenheter. Kommunstyrelsen har även fattat ett beslut om att de första flyktingfamiljerna ska placeras i lägenheter inom Forshedens bostadsområde i Gällivare samt inom Elevhemsområdet i Malmberget.

Det andra negativa skälet till flyktingmottagning till kommunen har varit att flyktingarna tar arbetstillfällena från kommunens övriga invånare. Denna farhåga är felaktig. Flyktingarna har ingen förtur till arbetstillfällena. Kommunen kommer däremot att ha en skyldighet att anordna en grundläggande undervisning för flyktingfamiljerna i svenska språket. Efte genomgången utbildning ska flyktingarna konkurrera om de lediga arbetstillfällena som finns inom området på samma villkor som övriga svenska medborgare.

Det tredje negativa påståendet som har framförts är den ekonomiska belastningen flyktingmottagningen kommer att medföra för kommunen. Den av riksdagen beslutade ekonomiska ersättningen till kommunerna för flyktingmottagandet är relativt generöst tilltagen. Detta medför att de enskilda kommunerna inte kommer att drabbas ekonomiskt av flyktingmottagningen. Det stadsbidrag som utgår till verksamheten täcker de kostnader kommunerna har för denna verksamhet.

Jag vill avslutningsvis uttala en förhoppning om att flyktingarna som kommer till kommunen ska mötas av alla den värme och omtanke en familj i flykt från sitt eget land kan behöva få.

Ulf Sundberg

HEJ, KONSUMENT!

GRUNDSKYDD

KONSUMENTKÖPLAGEN ger dig ett grundskydd bl.a.

- om du inte får varan i rätt tid
- om det är fel på varan
- om du fått vilseledande uppgifter om varan
- om säljaren inte lämnat information om varan, som han är ålagd att göra
- om varan är farlig eller oduglig.

Konsumentköplagen ger dig möjlighet att reklamera en vara. Det ska ske inom skälig tid, sedan du upptäckt felet (som skälig tid brukar man räkna 14 dagar) och senast inom 2 år efter köpet. SPARA KVITTO — så att du kan styrka ditt köp vid reklamation.

GARANTI ger dig rättigheter utöver konsumentköplagens. När säljaren erbjuder dig garanti: Se till att du får ett köpdokument — vanligen kallad garantisedel — som talar om vilka rättigheter/skyldigheter som följer med garantin. Garantin kan t.ex. betyda att du ska betala en viss summa i självrisk, att du ska stå för någon transportkostnad — det ska du känna till.

Garanti kan ge dig möjlighet reklamera en vara inom ännu längre tid än 2 år.

KLISTRAS FAST KVITTOT på köpdokumentet med garantivillkoren. Det kan bli svårt att lösa en tvist om du inte genom kvitto eller köpdokumentet kan styrka din rätt.

BRANDSLÄCKARE

Framfusiga försäljare använder sig av ojusta försäljningsmetoder vid hemförsäljning: man påstår att det inte är så viktigt att ha brandvarnare — det viktiga är att skaffa sig brandsläckare. Sedan erbjuds brandsläckare som kanske inte uppfyller fordringarna för brandsläckare. Godkända brandsläckare har SIS-märkning (märkning enl särskilda krav som Standardiseringskommissionen i Sverige fastställt).

LÅSSKYDD-LÅSKÅPOR

Hemförsäljare påstår att hemförsäkringen inte gäller om man inte har låskåpa. Men försäkringsbolagen har inga krav om låskåpor om boets värde understiger 500.000 kr.

Hemförsäljare säljer låskåpor för ca 200 kr inklusive montering. Hemförsäljningslagen, som ger möjlighet att ångra sitt köp vid hemförsäljning inom en vecka, gäller inte köp under 300 kr. Konsumentköplagen och marknadsföringslagen ger dig dock rätt att kräva pengarna tillbaka vid vilseledande marknadsföring, som man ju i detta fall ägnat sig åt. Men. På beställningssejdeln har saknats både adress och telefonnummer till försäljaren. Man har ingen rätt att ställa sitt krav till! Varning för oseriösa hemförsäljare!

Konsumentvägledningen hittar du i kommundokumentet och hit kan du komma på besök hela dagen kontorstid. Telefonnumret är 180 00. Du når konsumentvägledaren 10-12.

KAMRATSTÖD NÄSTA

Nu satsar kommunen på kamratstöd för att få bukt med missbruket bland de anställda. Målsättningen är att göra alla arbetsplatser drogfria. Centrala arbetsmiljökommittén har tagit initiativet och en arbetsgrupp med bland annat representanter för facken jobbar som bäst på ett handlingsprogram. Det ska vara klart till hösten. Då kommer alla anställda att informeras.

Märit Engman, kommunens friskvårdare, ingår förstas arbetsgruppen. Hon säger så här om förutsättningarna:

— Rent statistiskt har kommunen omkring 200 dolda missbrukare bland sina anställda. Man brukar räkna med att var tionde svensk har problem med spriten. Missbrukarna är dyra för sina arbetsgivare. Man räknar med att de kostar kommunen ungefär tio miljoner kronor om året. Missbruk leder ju till produktionsbortfall och frånvaro exempelvis.

Det är allt vanligare att de större företagen satsar på kamratstöd för att minska missbruket. En av Mitt i stans rådgivare har i flera år arbetat just med att få igång den typen av verksamhet. LKAB och Aitik har också kommit en bra bit på väg. SJ är på gång och nu är turen alltså kommen till kommunens egna anställda.

I den arbetsgrupp som fått i uppdrag att göra ett handlingsprogram ingår representanter för personalavdelningen, facken, Mitt i stan samt friskvårdaren Märit Engman. Hon säger:

— I detalj är programmet ännu inte klart, men meningen är att vi ska ordna stödgrupper som i sin tur har kontaktpersoner ute på alla arbetsplatser. Dessa kontaktpersoner hoppas vi få fram på frivillig väg. De får naturligtvis en mycket svår uppgift, men har också möjlighet att vara till stor hjälp för sina kamrater. De som åtar sig uppgiften kommer givetvis att få utbildning.

Utgår man från statistiken ska det i Gällivare finnas omkring 1.000 "doldisar". En del av dem söker sig till Mitt i stan för att få hjälp. Det rör sig om ungefär 150 om året. Därav ett dussintal kvinnor. Deras andel borde emellertid vara

större. Av doldisarna är numera 20-25 procent kvinnor.

I höst ska alltså handlingsprogrammet för de kommunalt anställda vara klart och beslutat. Då ska också alla 2.000 anställda informeras om kamratstödet möjligheter.

— Sedan är det bara att hoppas att våra målsättningar håller, säger Märit Engman. Vi vill helt enkelt åstadkomma en attitydförändring till drogen.

Bibliotekens sommartider

Biblioteken kommer som vanligt att ändra öppettiderna under semesterperioden. Så här ser sommartiderna ut:

Malmberget, vecka 27—31

Måndag 12—17
Tisdag 15—19
Onsdag 12—17
Torsdag 15—19
Fredag 12—15

Gällivare, vecka 29—31

Måndag 15—19
Tisdag 12—17
Onsdag 15—19
Torsdag 12—17
Fredag 12—15

Tallbacka

Vecka 25—29 torsdag 13—19, vecka 30 stängt, vecka 31 torsdag 13—19.

Koskullskulle

Vecka 30 stängt, vecka 31—33 tisdag 15—19.

Bokbussen

Vecka 25—32 uppehåll.

Ny modell för barnomsorgen

Till hösten läggs barnomsorgen upp på ett nytt sätt i Gällivare. Hittills har grupperna varit mycket blandade ur ålderssynpunkt. Nu görs en omstrukturering som går ut på att mer enhetliga grupper ska skapas. På socialkontoret anser man att den nya modellen har många fördelar. Så här säger Ingrid Westerlund:

— Grupperna blir fortsättningen mer homogena. Det är den största vinsten. Att blanda alla åldrar från ett till tolv år, som vi hittills har gjort, skapar lätt oro. I fortsättningen slipper vi det problemet.

En annan påtaglig vinst är att kommunen från och med i höst får 40 nya förskoleplatser. Därav 27 i småbarnsåldern upp till tre och ett halvt år.

— På det sättet eliminerar vi nästan hela den kö som finns just nu, säger Ingrid Westerlund. I dagsläget har vi ett akut behov på 55 platser. De allra flesta får alltså plats i grupperna till hösten.

Från och med höstterminens start delas barnen in i tre kategorier:

1. Skolbarnen placeras i fritidshemsgrupper och hänvisas till lokaler i

närheten av skolorna.

2. Sexåringarna tas omhand på ett helt nytt sätt. De placeras i gemensam förskola. Grupperna sätts ihop så att de ska hålla samman också när eleverna börjar i den "riktiga" skolan. Sexåringarna får dessutom tillbringa fyra timmar om dagen i förskolan. Mot tidigare tre. De kommer också att få ett mål mat under den tid de befinner sig i skolan.

3. De yngsta barnen placeras i speciella småbarnsgrupper och det är den kategorin som få de flesta nya platserna.

Omstruktureringen anses ha enbart fördelar. Om man nu bortser från att verksamheten blir något dyrare för kommunen. Personalstyrkan måste nämligen utökas med fem personer.

— Det är dessa fem tjänster plus maten till sexåringarna som fördyrar verksamheten en smula, säger Ingrid Westerlund. Men för dessa pengar gör vi stora kvalitetsvinster.

Snabbt televerk

Det blev som Gällivare kommun hoppats. Televerket flyttar nummeruppleringen till Gällivare och det innebär 100 nya jobb under den närmaste tvåårsperioden. De 25 första anställs till hösten.

Kommunalrådet Ulf Sundberg var naturligtvis mycket nöjd när beskedet kom:

— 100 nya jobb är ett fint tillskott. Inte minst som våra ungdomar bör kunna konkurrera om dessa arbetstillfällen. Arbetslösheten är ju störst bland ungdomarna. Hälften av våra arbetslösa är under 25 år.

Ulf Sundberg vill också ge televerket en eloge för den snabba handläggningen.

— Det är nu bara att hoppas att fler statliga verk följer efter, säger han. Televerkets satsning visar ju att det går allde-

les utmärkt att utlokalisera verksamheter hit. Vi tar förstas gärna emot många fler.

Då råder stopp för kaffeeldar

Inom Gällivare kommun — som utgör prognosområde 33 — råder totalt eldningsförbud utomhus vid stor skogsbrandrisk (betecknas med en 4:a) och mycket stor skogsbrandrisk (en 5:a). Information om brandrisken ges i Radio Norrbotten efter väder rapporten på vardagar — klockan 07.40 — och övriga tider på tfn 0970-111 65.

Räddningstjänsten

35.000 blomster gör Gällivare sommarfint

Om några veckor ska Gällivare vara en prunkande kommun. Naturen själv gör huvudjobbet, men i städer och byar behöver den viss hjälp. Den står kommunens parkförvaltning för. Före midsommar ska den ha planterat ut 35.000 planter i urnor, lådor och rabatter. Blommande planter.

Parkförvaltningens strävan är att göra Gällivare till ett grönt samhälle. För att alla ska trivas bättre. Därför satsar kommunen 2,5 miljoner på parkerna i år. Det är inte bara rabattblommorna som kostar pengar. Nya träd måste också planteras.

— I sommar kommer vi placera ut massor av björkar, säger K-G Jonsson på parkavdelningen. Vi satsar i första hand på Parkgatsleden och Sjöparken. Av olika skäl måste vi ta en bit i taget. Därför jobbar vi efter en trädplan som löper fram till 1993.

Parkförvaltningen i Gällivare satsar hårt på blomsterprakten. I kommunens eget växthus har omkring 15.000 planter drivits upp under våren. Fram till midsommar ska de placeras ut i 240 ur-

nor och lådor och 500 kvadratmeter rabatter. De flesta hamnar förstas i Gällivare och Malmberget, men också byarna får sin beskärda del.

De planter kommunen tar fram i det egna växthuset täcker bara halva behovet. Parkförvaltningen måste också köpa 20.000 planter. Men de produceras i kommunen också de.

— Vi köper plantorna från Ruts trädgård i Puoltikasvaara, säger K-G Jonsson. När vi kan placera ut dem bestäms förstas av vädret. Målsättningen är att alla 35.000 blommorna ska vara på plats före midsommar.

Rabattblommorna i Gällivare är i stort sett desamma som på alla andra håll i landet. Några speciellt härdiga arter behöver man inte ta till. K-G Jonsson:

— Vi har förstas lite kortare blomsäsong än söderut, men när sommaren väl har kommit prunkar rabatterna lika fint här som på andra håll. Kanske bättre rent av. Midnattssolen betyder förstas mycket för växtligheten här uppe.

I kommunens eget växthus har omkring 15.000 planter drivits upp under våren. Här är det Ingrid Tallhed, Alice Engman, Viola Backegren och Bruno Wallgren som pysslar med några av de många krukor. I dagarna börjar de flyttas ut i parkerna.

Allt samlat under en hatt

Den centraliserade fastighetsförvaltningen ska göra underhållsarbetet effektivare. Men Barry Widman ser också andra fördelar. En tom skollokal kan exempelvis i fortsättningen hyras ut för andra ändamål.

Sedan årsskiftet sorterar samtliga kommunala byggnader under tekniska kontorets fastighetsavdelning. Det kallas centraliserad förvaltning.

— Motsatsen är alltså decentraliserad förvaltning, säger Barry Widman. Det har vi haft tidigare. Vi har haft hand om en del av fastighetsbeståndet medan vissa förvaltningar själva har ansvarat för sina anläggningar. Skolan har exempelvis förvaltat alla skolbyggnader och socialen daghemmen. Nu är allting samlat under en hatt. Men vi har förstas av praktiska skäl ut vissa anläggningar till förvaltningarna.

Effektivare skötsel

Nu frågar sig naturligtvis en och annan:

— Vad vinner kommunen på den här nyordningen?

Barry Widman sitter förstas inne med svaret:

— Vi får en effektivare skötsel av fastigheterna. Tidigare hade vi i huvudsak hand om förvaltningsbyggnader, bostäder, pensionärshem och industrilokaler. Resten sorterade under de olika förvaltningarna och eftersom alla har haft snäva budgetar på senare år har det naturligtvis gått ut över underhållet. Det är förstas naturligt. Pengarna har i första hand använts till helt nödvändiga utgifter. Men att genomföra den här nyordningen är förstas en stor sak. Den tar tid. Vi har kommit igång, men 1988 måste få bli ett inkomningsår.

□ Smidig övergång

Övergången till centraliserad förvaltning har kunnat genomföras mycket smidigt. Några invändningar har knappast hörts. Inte ens facken har haft några anmärkningar trots att nyordningen orsakar en del personalförändringar.

— Initiativet kommer faktiskt från

den fackliga sidan, säger Widman. Det var de som svarar för den praktiska skötseln av fastigheterna som påpekade att den tidigare splittringen gick ut över effektiviteten.

Nyordningen resulterar förstas i att fastighetsavdelningen växer. Den hade tidigare tio anställda. Nu utökas styrkan med tolv personer.

— Men den styrkan utökas förstas inte av nyanställda, påpekar Widman. Vi har helt enkelt tagit över den personal som tidigare jobbade ute på förvaltningarna. De kommer att fortsätta med i stort sett samma arbetsuppgifter som tidigare. Men i fortsättningen är inte våra fastighetsskötare också vaktmästare. En del av deras tidigare uppgifter får förvaltningarna ta över. Vår personal blir effektivare på så sätt.

□ Förhandlar

Fastighetsavdelningen växer också på andra sätt. Fastighetsvolymen fördubblas och driftbudgeten kommer upp i 50–60 miljoner. Någon exakt siffra är svår att säga.

— När vi ska göra en driftbudget för nästa år måste vi först ha klarat av hyres-

förhandlingarna med de olika förvaltningarna. De kan ju själva påverka hyrorna en smula genom att själva ta på sig vissa saker. Den hyresgäst som själv vill vattna blommorna, för att nu ta ett lättförståeligt exempel, kommer ju undan lite billigare. Vissa förvaltningar betalar bara kallhyra och svarar sedan själva för driften. Så är det med fritidsanläggningarna och turistanläggningarna.

Meningen med nyordningen är förstas att den ska ge kommunen vissa vinster. Underhållet ska bli effektivare. Men man räknar också med att kunna spara in en del pengar.

— Vi kan ta skolan som ett exempel, säger Barry Widman. Hittills har man fått underhålla lokalerna vare sig de har behövs eller inte. Nu kan skolan nöja sig med att hyra de utrymmen man har användning av. Resten kan vi antingen stänga av eller hyra ut för andra ändamål. Men den största vinsten är nog ändå att våra anställda nu helt kan koncentrera sig på underhållet. Vi har infört ett nytt system med veckokort som vi tror mycket på. Det ska helt enkelt göra fastighetsskötarna effektivare.

HELA SVERIGE SKA LEVA

senterar samhället i form av myndigheter och institutioner, måste hjälpa till. Den viktigaste resursen är dock ni som bor på landsbygden. Utan er medverkan är alla insatser verkningslösa. Det är ni som har de idéer som är möjliga att utveckla.

Landsbygd 90

Lantbruksnheten har fått till uppgift att hjälpa till med den del av kampanjen som kallas "Landsbygd 90". För att främja framför allt lantbrukarnas möjligheter att förbättra sin ekonomiska situation har 100 miljoner kronor ställts till norrlandslänens förfogande. Av dessa medel hamnar en försvårigt del i Norrbotten.

Samtidigt har tillämpningsföreskrifterna skrivits om så att numera kan även deltidsetag få hjälp. Stöd kan också lämnas till olika kompletterande sysselsättningar som exempelvis fiskodling, tunnbrödsbakning, turism och liknande. Dessa nya produktionsgrenar ska emellertid vara knutna till jord- eller trädgårdsnäringsen för att stöd ska kunna utgå.

Inom glesbygdsområdet behöver dock ingen känna sig utesluten då stödet där kompletteras med glesbygdsmedel som kan utgå utan bindning till någon annan näring.

Förutsättningar

Avsikten med stödet till olika verksamheter på landsbygden är att ge människorna bättre möjligheter att försörja sig. Detta innebär att bidrag bara kan utgå om den stödda verksamheten ger ett hyggligt överskott. En enkel driftskalkyl bör vid varje ansökan visa att så är fallet.

Stödet utgår i första hand till enskilda personer men även ekonomiska föreningar, samfälligheter och andra typer av sammanslutningar kan komma ifråga. Stödberättigade åtgärder är investeringar i byggnader och andra fasta anläggningar. Till inventarier som ofta är lätta att sälja utgår inga bidrag.

Stöder utgår i form av avskrivningslån (bidrag) med högst 50 procent av beräknade kostnader. Ett tak är satt och det högsta belopp som kan utgå är 500.000 kronor. Om samband med

jord eller trädgård saknas och glesbygdstödet kommer till användning är det högsta beloppet 260.000 kronor. Stöd kan också utgå som lånegarantier till alla typer av investeringar. Lånegaranti innebär att staten går in med borgen (lämnar garanti) för vanliga bank- eller hypotekslån. Staten tar emellertid ut en avgift på en procent per år för att täcka eventuella framtida förluster.

Projektmedel

En viktig del i kampanjen landsbygd 90 är att finna nya vägar för att skapa en livskraftig landsbygd. En del av de 100 miljonerna har därför avsatts för utvecklingsprojekt av olika slag. Det kan gälla vidareförädling av jord- och trädgårdsprodukter, det kan vara utveckling av nya produktionsgrenar och det kan vara hjälp med marknadsundersökningar och marknadsföring av nya produkter.

Det är många institutioner som kan vara med om att ge bidrag och stöd och det kan vara svårt att hitta rätt adressat för sin ansökan.

Om du kommer in till oss på Länsstyrelsens lantbruksnhet med en ansökan som egentligen borde hamnat någon annanstans så lovar vi att viderbefordra den.

Själva ansökan behöver inte vara märkvärdig. Sökande bör dock tala om vad han vill och kan och hur den egna ekonomin ser ut.

Ansökan bör åtföljas av en investeringsplan som visar vad alla det önskade investeringarna kommer att kosta och en finansieringsplan som visar varifrån de erforderliga medlen tas.

Som tidigare nämnts bör också en enkel likviditetsplan (driftplan) göras upp som visar att den tilltänkta verksamheten ger ett positivt överskott. skott.

Gäller ansökan ett projekt ska den åtföljas av en genomtänkt projektplan.

Till sist återstår bara tala om var jag finns och hur ni kan nå mig.

Lars Ullberg
Länsstyrelsens lantbruksnhet
951 86 LULEÅ Tfn 0920-680 20

Nu börjar våra flyktingar

När du läser det här har troligen de första flyktingarna kommit till Gällivare. Innan året är slut ska flyktingarna bestå av 45 personer.

De flyktingar som nu får en fristad i Gällivare har åtminstone två saker gemensamt. De är iranier och de ingår i en familj. I avtalet med invandraverket sägs nämligen att Gällivare i första hand ska ta emot familjer. Kersti OIMårs, avdelningschef på socialkontoret, förklarar varför:

45 iranier blir gällivarebor i år

Kersti OIMårs, avdelningschef på socialkontoret, tror att flyktingarna kommer att anpassa sig bra. Inte minst barnen, som i många fall kan lite svenska redan när de kommer.

فرهنگ جامع
سوئدی - فارسی

Nu har biblioteken böcker på persiska

Biblioteken förbereder flyktingmottagandet bland annat genom att köpa in fler språkkurser i svenska och svensk-persiska ordböcker.

Böcker för de persisktalande flyktingarna kommer — till att börja med — att finnas på biblioteket i Gällivare. Läncentralen på Stockholms stadsbibliotek har i uppgift att förse landets bibliotek med böcker på olika invandrarspråk. Därbland persiska.

Gällivare får alltså böcker från Stockholm. Men också från länsbiblioteket i Luleå. Dessutom köps förstas böcker till kommunens bibliotek.

En nyhetstidning på persiska kommer också att kunna läsas på Gällivare bibliotek från och med maj. Den heter Kayhan havaie och är veckoutgåvan av en dagstidning.

Biblioteken har också ställt inför ett litet problem. "Stora svensk-persiska ordboken" anses vara bästa och mest omfattande som finns just nu. Därför beställde biblioteken några exemplar av den. Men bara halva ordboken kom. Första delen, som omfattar A till L, är slutsåld och därför kunde bara delen M—Ö levereras. Det gäller alltså att välja orden rätt i väntan på del 1.

LÄSTIPS FRÅN BIBLIOTEKET

Om flyktingar för lågstadiet

Olivia från Bolivia

Berit Härd

I den här boken får man följa en boliviansk familjs uppbrott och flykt till Sverige i en rak och osentimental skildring.

Om flyktingar för mellanstadiet och högstadiet

Det gäller livet

Hans Peterson

I det land där tolvårige Dimitar bor, är folk rädda jämt. Människor jagas av polisen utan att veta varför. Dimitars familj flyr till Sverige, men de vet inte, om de får stanna. De är fortfarande rädda och allt är så annorlunda.

Där man bara vågar viska

James Watson

Landet "där man bara vågar viska" är Chile och den här ungdomsboken ger en skakande skildring av vad som händer och har hänt sedan Juntan tog makten 1973.

En otrolig historia

Siv Widerberg

En chilensk familj hotas av utvisning. Skolkamraterna till flickan i familjen tar upp kampen mot invandraverkets beslut genom att strejka och demonstrera.

Faktaböcker

Mahmut Baksi

Ihsans barn, invandrabarn i Sverige

Hana — en syriansk flicka i Södertälje

Zozan — kurdisk flicka

Thomas Bergman

Rola från Blåkulla, född i Libanon

I mjölkskallarnas rike : tema : invandrare och svenskar (Ordets makt 1983:4

— En av de saker kommunen bundit sig för är att ge flyktingarna tak över huvudet. Vi ska alltså ställa upp med lägenheter. Och som alla säkert vet är det hart när omöjlighet att uppbringa ettor och tvåor i kommunen. Däremot finns det större lägenheter. Trerummare i första hand, men också en del fyror på Elevhemsområdet.

De första flyktingarna som kommer får flytta in på Forsheden. Det handlar alltså nästan uteslutande om familjer.

— Men vi skulle behöva åtminstone en mindre lägenhet, säger Kersti OIMårs. Landstinget är mycket intresserat av att vi ska ta emot en ensamstående läkare. Och det vore ju synd om vi skulle missa den möjligheten därför att vi inte kan ordna en bostad åt honom.

Organisationen för flyktingmottagningen är klar sedan en tid. Flyktingssamordnaren är i tjänst sedan i början av maj. Hon heter Ann Larsson och har även tidigare arbetat i Gällivare. Nu kommer hon på heltid att se till att alla praktiska saker fungerar. Det blir Ann Larssons uppgift att ordna bostäder och att sköta kontakterna med skolan och arbetsförmedlingen. Den direkta kontakten med flyktingarna kommer däremot socialsekreteraren att svara för.

Ytterligare en person kommer på heltid att jobba med flyktingarna. Det är tolken. Och eftersom det uteslutande är iranier som kommer måste han behärska det persiska språket farsi.

Till hösten får också skolorna ta sig an flyktingarna;

Kersti OIMårs:

— Kommunen har bundit sig för att ordna bostäder, att se till att flyktingarna får svenskundervisning och att barnen får utbildning. De flyktingar som

kommer hit har uppehållstillstånd och blir därför kyrkobokförda här. Därför har de samma rätt som alla andra kommuninvånare när det gäller utbildning. De iranska barnen är som alla barn i kommunen skolpliktiga. Och jag är övertygad om att de mycket snabbt kommer in i skolarbetet. De flyktingar som kommer från Svappavaara — och det är nog de flesta — har redan lärt sig en del svenska. Det gäller inte minst barnen som hela tiden umgäts flitigt med sina jämnåriga i byn.

De flyktingar som kommer den närmaste tiden blir hänvisade till Forsheden. De får alltså lägenheter som är så dyra att de av den anledningen blivit outhyrda. Hyrorna kommer åtminstone i början att betalas via socialbidrag. Det är ett kommunalt förskott eftersom staten i slutändan står för fiolerna.

— I praktiken kommer flyktingarna inte att kosta kommunen just någonting, säger Kersti OIMårs. Om man undantar vissa arbetsinsatser, bland annat från socialen sida.

BEHÖVER HJÄLP

På de flesta platser där man tar emot flyktingar har man infört ett system med värdar och faddrar. Så också i Gällivare, där inte minst kyrkan aktivt arbetar för att få igång en fungerande fadder verksamhet. Det är ett bra sätt att öka förståelsen mellan flyktingarna och övriga kommuninvånare. Man får igång ett värdefullt kulturutbyte och på så sätt får flyktingarna snabbare en inblick i vårt sätt att leva.

Det behövs många faddrar. Det kommer ju 100 flyktingar till Gällivare de närmaste åren.

Många av flyktingarna är mycket välutbildade

Många av de flyktingar som kommer till Sverige har gedigen utbildning i bagaget. Det gäller inte minst flyktingarna från Iran.

— De kommer från över- och medelklassen i sitt land, säger Kersti OIMårs. De flesta har gymnasieutbildning. Ja, många är dessutom akademiker.

Hur en iranier upplever Gällivare vet vi ännu inte eftersom ingen flykting hunnit installera sig när detta skrevs. Men på andra håll i länet har det sedan flera år funnits flyktingar från bland annat Iran. Det gäller exempelvis Luleå, som antog sitt mottagningsprogram 1985. I en informationsbroschyr från Luleå invandrarbyrå berättar en 24-årig iranier så här:

— Det bästa vore om vi flyktingar kunde arbeta halva dagen och studera svenska den andra halvan. Har man inget arbete måste man gå till socialen och få pengar till uppehållet. Det är hemskt. Man känner sig som en tiggare. Själv har jag en tolvårig utbildning från mitt hemland. Hade tänkt fortsätta och utbildas till läkare, men det var planer som kriget satte stopp för. Vill man inte ut i krig får man heller inte ut några betyg. Därför kan jag inte visa upp ett enda bevis på vad jag uppnått i fråga om examina.

— I Luleå trivs jag bra trots att systemet med värdar och faddrar saknas av detta med kontakterna bättre.

Detta med kontaktlösheten är något som till när de blir intervjuade om förhållanden i Sverige.

— Det är för oss svårt att förstå Sverige. Och mot oss flyktingar är det kanske inte så konstigt med tanke på länder och på språkproblemet.

De flesta flyktingar som intervjuats säger sig trivas bra. Inte minst värdar. Och eftersom det i Gällivare samhället ska förhoppningsvis flyktingarna

Kulturen lever vidare

De flyktingar som kommer till Gällivare lär sig så mycket som möjligt om den svenska kulturen och sedvänjor. Och så får de också informationsträffar.

komma

Det är i huvudsak iranska flyktingar som kommer till Gällivare. Och förmodligen enbart familjer. Det finns helt enkelt inga bostäder för ensamstående. Treor och fyror är vad som står till flyktingarnas förfogande.

garna ldade

Det är svårt att få kontakt med svenskar. Ett bra idé. De som har barn klarar. Barnen blir så att säga en naturlig brygga. Något som flyktingarna ständigt återkommer till i Sverige:

Att inte ens grannar känner varandra här i Gällivare. Men det är nog svenskar extra reserverade. Men det är inte på massmedias rapporter från våra hem-

land efter att ha fått en fast plats i det svenska samhället. Minst de som fått hjälp på traven av faddrar. Gällivare håller på att byggas upp en fadderverksgarna. Finna sig tillrätta även här.

dare

kommer försöker givetvis så snabbt som möjligt att anpassa sig till det svenska samhället. Ett första steg på vägen är att de så snabbt som möjligt lär sig tala och förstå vårt språk. Vi svenskar måste i vår tur för att flyktingarna kommer från länder med andra värderingar och kultur vill de givetvis slå vakt om även i den nya miljön. För oss ovana kulturtryttingar har vi redan fått se vid ett flyktingfrågan.

Gällivares kvot: 100 flyktingar

Genom att 1951 underteckna konventionen om flyktingars rättsliga ställning har Sverige tillsammans med ett hundratal andra FN-stater bundit sig för att ge fristad åt människor som kommer till vårt land. Många av dem känner välgrundad fruktan för förföljelse i hemlandet. Det kan bero på exempelvis politiska och religiösa uppfattningar som inte delas av de styrande men också på rasmotsättningar.

Gällivare var en av de sista kommunerna i landet som bestämde sig för att ta emot flyktingar. Det skedde så sent som i januari i år.

En anledning till tveksamheten har i första hand varit den något prekära bostadssituationen i kommunen. Man har helt enkelt pekat på den långa bostadskön. Den finns visserligen kvar — men också tomma lägenheter. På Forsheden är exempelvis ett stort antal lägenheter outhyrda. Det torde bero på de relativt höga hyrorna. En fyrrummare kostar 3.900 kronor.

Det är en hyra som Statens Invandrarverk har råd att betala. Därför kommer de första flyktingarna som anländer att placeras på Forsheden. Ett annat alternativ är Elevhemsområdet i Malmberget.

Kommunens uppgörelse med invandrarverket går ut på att Gällivare ska ta emot omkring 100 flyktingar under en treårsperiod.

Under den perioden får vi hit 10—15 flyktingar per kvartal, säger kommunalrådet Ulf Sundberg. Det är ett normalantal för en kommun av Gällivares storlek.

Ulf Sundberg vill betona att avtalet med invandrarverket inte innebär några ekonomiska förpliktelser för kommunen:

— Vad vi åtar oss är att ordna bostäder och att se till att flyktingarna kan få utbildning. Men vi garanterar inga jobb. Det skulle ju vara en omöjlig uppgift eftersom vi redan har mycket svårt att skaffa fram nya arbetstillfällen. Flyktingarna får helt enkelt konkurrera med övriga kommuninvånare om de jobb som finns. Och på lika villkor.

Flyktingströmmen till Sverige har ständigt ökat under 80-talet. Förra året kom 14.000 så kallade spontanflyktingar mot beräknade 5.000. Dessa flyktingar brukar kallas asylsökande och kommer i huvudsak från mellanöstern — Iran, Irak och Libanon. De hamnar först i uppsamlingsläger medan deras situation utreds. De som beviljas uppehållstillstånd slussas vidare till sin nya hemkommun.

Till Sverige kommer också flyktingar som har sitt uppehållstillstånd klart redan innan de anländer. De kallas kvot-

flyktingar och kommer genom FN:s förmedling. I fjol rörde det sig om 1.300 för Sveriges del.

Egentligen är Sverige inget stort mottagarland. Av världens 10—15 miljoner flyktingar har bara 40.000 sökt sig till Sverige. De kommer som sagt i huvudsak från länder i mellanöstern, men också från Polen, Turkiet, Chile och flera afrikanska stater. Genom invandrarverkets försorg sprids flyktingarna över hela landet. Två flyktingar per 1.000 invånare är invandrarverkets måttstock när det gäller kommunerna.

”Flyktingarna är allas angelägenhet. Allt vad ni vill att människorna skall göra mot er skall ni göra mot dem. Det är den högaktuella regeln vi har att tänka på. Tänk också på att det kanske bara är en tidsfråga innan vi själva är flyktingar. Och på att vi alla i grund är lika.”

EVA, sjuksköterska, Malmberget

Kyrkans roll självklar:

Den hemlöse ska vi ta hand om

Som jag ser det är det absolut nödvändigt att just kyrkorna ställer upp för de flyktingar som kommer till oss. Även om vi skulle vara ensamma om det. I de olika kyrkorna vill vi ju ha bibeln som norm för vårt handlande och bibeln säger klart och tydligt att vi ska ta oss an flyktingar. Det börjar redan i Gamla testamentet — i Andra Moseboken 22-23 — där Herren säger ”En främling skall du inte förörrätta eller förtrycka. Ni har ju själva varit främlingar i Egyptens land”. Detta i 22:21. Senare i 23:9 säger han ”En främling skall du inte förtrycka. Ni vet ju hur främlingen känner det, eftersom ni själva varit främlingar i Egyptens land.”

Hur är det idag? Själva har vi ju aldrig varit främlingar! Nej, inte vi själva, men de flesta av oss har förfäder, som en gång i tiden kommit hit som främlingar. Många har rötter i Finland någon eller några generationer bakåt. Och även för israeliterna var det väl så att de efter några generationer inte hade några erfarenheter av att vara främlingar. Men genom släktbanden bakåt fanns ändå motiveringen kvar. Det måste den göra också för oss.

Men de är ju inte ens kristna de som kommer hit, invänder kanske någon. Det är sant, men det förändrar inte vårt ansvar. Samma argu-

ment kunde israeliterna ha hävdat — främlingen tillhör ju inte vår tro. Men Gud begränsar inte ansvaret av det skälet. Och i Bergspredikan säger Jesus: ”Om ni hälsar vänligt på era bröder och bara på dem, gör ni då något märkvärdigt? Var fullkomliga, så som er fader i himlen är fullkomlig”.

Det handlar alltså om att vara Guds avbilder, att likna Gud i vår attityd till dem som kommer som främlingar. Gud säger om sig själv: ”Herren, er Gud, är gudarnas Gud och herrarnas Herre, som älskar främlingen och ger honom mat och kläder. Därför skall också ni älska främlingen”. (5. Mos. 10:17-19).

Den som kommer hit som flykting är ju redan i underläge. Vi som är på hemmaplan måste försöka visa generositet och öppenhet. ”Jag var hemlös och ni tog hand om mig.”

Låt mig sluta med en psalmvers. I psalmboken stor mycket som är riktigt och klokt. Så här står det i psalm 102:3 i nya psalmboken:

Öster, väster, norr och söder
korsets armar överskygga:
alla äro våra bröder,
som på jorden bo och bygga.
Då vi bröders bördor bära,
med och för varandra lida,
är oss Kristus åter nära,
vandrars osedd vid vår sida.

Ingemar Emrén

Gör en insats - bli fadder

Drick en kopp kaffe. Gå till posten. Baka eller laga mat. Hälsa på varandra. Ja, det är några av de saker en flyktingfadder kan göra tillsammans med en flykting eller en hel flyktingfamilj. Det handlar om enkla saker. Om vardaglig och mänsklig kontakt.

I Gällivare har kyrkorna tagit initiativ till en flyktingfadderverksamhet. Den bygger på samverkan mellan olika organisationer, föreningar och enskilda. En modell som är den vanligaste i landet.

Just nu går ett antal intresserade en studiecirkel i flyktingkunskap. Kommunens flyktingsamordnare ska sedan informera de flyktingar som kommer hit om möjligheten att få en fadder eller en fadderfamilj. Samordnaren får en förteckning över intresserade faddrar från kyrkan.

Till hösten startar nya studiecirklar. Du som är intresserad kan ta kontakt med Tom Blåhed, 146 49 eller Ingrid Marklund, 142 57.

Många vänskapsband knyts på detta sätt. Och för invandrarna bryts isoleringen. Så här säger några av Gällivares blivande faddrar om sin roll:

MONA, KONTORIST

Jag blev fadder helt enkelt därför att jag tycker om människor. Oavsett ras, hudfärg, religion och politisk uppfattning. Alla är vi skapade med samma värde. Alla är vi betydelsefulla även om vi nu råkar vara väldigt olika på grund av kultur, traditioner, miljö och annat.

Jag tycker att det är en naturlig sak att vi ska se på flyktingarna som medmänniskor och sträcka ut en hand mot dem. Nästa gång kan det vara du eller jag som behöver hjälp. Det du sår får du skörda heter det ju. Dessutom är det ju roligt att träffa nya människor. Man får lära sig något nytt. Man vidgar sina vyer.

GUNNEL, LÄRARE

Jag anser att det är en självklarhet att vi ska ställa upp och göra en insats för våra flyktingar. Dessutom lär jag känna nya människor, får nya vänner som berikar tillvaron. Jag skulle själv uppskatta att få lära känna mina nya landsmän om jag skulle komma som flykting till ett annat land.

— Vi har ett stort ansvar för att människor får tillgång till vår fina natur. Det är ute i skog och mark vi grundlägger förståelsen för dess oskattbara värden.

Det sade naturvårdsverkets chef Valfrid Paulsson när han i höstas presenterade den riksomfattande kampanjen "Nära till naturen". Den är igång sedan årsskiftet och kommer att pågå i tre år.

Målsättningarna är höga. Redan i år hoppas man få två miljoner människor att besöka ett naturreservat. Det riktigt stora pådraget görs i början av september. Då arrangeras Naturens vecka över hela landet.

Naturvårdsverket står bakom satsningen, men får hjälp av ideella organisationer, facket, myndigheter och näringslivet.

Kommunerna ställer givetvis upp. I Gällivare ska årets aktiviteter presenteras i samband med Naturens Dag den 5 juni.

— Vi inriktar oss i första hand på att göra en riktig storsatsning vecka 35, säger Märith Engman på fritidskontoret. Det är ju den som utsetts till Naturens vecka. Tyvärr hamnar den lite tokigt i tiden för vår del. I början av september är ju jaktssongen igång och många friluftsmänniskor har då annat att tänka på.

En kommitté jobbar som bäst med det lokala programmet. I den ingår representanter för Friluftsrådet, Naturskyddsföreningen, Korpen, Domänverket, Hembygdsföreningen, Malmberget/Kos Jakt och Fiske, Studieförbundet och kommunen.

— Det kommer att bli massor av aktiviteter, lovar Märith Engman. Under Naturens vecka kommer samtliga organisationer att medverka, men det blir en hel del arrangemang även dessförinnan. Friluftsrådet har exempelvis begärt att få bygga en kåta på Dundret och ha den som utgångspunkt för en naturstig i fjällmiljö. Också Domänverket planerar sommaraktiviteter.

En hel del av aktiviteterna kommer förstås att förläggas till Dundret, som ju är ett ovanligt lättillgängligt naturreservat. Och det är ju naturreservaten — det finns vid det här laget 1.300 stycken i landet — som naturvårdsverket i första hand vill slå ett slag för.

— Vi ska också försöka ordna utflykter till kommunens övriga reservat, säger Märith. Sjaunja och Muddus ligger ju fint till och har mycket intressant att bjuda på. I Muddus kan man exempelvis vandra i riktig urskog. Det kan också tänkas att vi ordnar utflykter även till platser som ligger utanför kommunen. Vi har exempelvis diskuterat en turtill Vuollerim för att titta på de arkeologiska utgrävningarna där.

Naturvårdsverket har slagit fast att Nära till naturen ska bli en verklig aktivitetskampanj och inte en "broshyrkampanj". Under den tid den pågår ska det helt enkelt hända saker på alla håll i landet.

— Och den uppslutna kampanjen har fått visar att vi är inne på rätt väg, konstaterar Valfrid Paulsson.

Och hända saker kommer det göra inte minst i Gällivare. Lagom till Naturens dag ska det detaljerade programmet vara klart.

En oas för fjällturisten

Få orter är så kända bland fjällvandrarna som Nikkaluokta. Här börjar eller slutar de flesta som vandrar i norrbottensfjällen sin tur. Så har det alltid varit. I Nikka är turismen lika gammal som bosättningen.

Men det är inte bara vandringsturister som söker sig till Nikkaluokta. Mer än hälften av sommargästerna är bara ute på en dagstur. De vill helt enkelt se den berömda byn — berömd inte minst som pålitligt köldhål — dricka en kopp kaffe eller äta lunch. Och äta lunch kan man numera göra i ett magnetiskt nybygge. Det ser nästan ut som en kyrka.

— Arkitekten har nog sneplat en smula på vårt vackra kapell när han ritade huset, tror Henrik Sarri, direktör i företaget Nikkaluokta turisttrafik.

Nikkaluokta turisttrafik har många år på nacken. Ända sedan 1964 har man haft serveringslokal och i anslutning till den tio stugor för självhushåll. Serveringslokalen har dock hela tiden betraktats som ett provisorium. Den barack man utnyttjat har saknat både vatten och avlopp.

— Det har alltså varit en tungarbetad anläggning, säger Sarri. Men bygga nytt har vi inte kunnat göra eftersom avlopp och reningsverk har saknats. För två år sedan såg kommunen till att det problemet kom ur världen. Och med kommunens stöd har vi nu också kunnat bygga en ny mottagningsstation.

Nära fem miljoner har den vackra byggnaden kostat. Det är pengar som det lilla familjeföretaget naturligtvis inte har satsat själv. Bygget har bekostats med glesbygdsmedel och pengar från Malmfälttsdelegationen och länsarbetsnämnden.

Den som ser anläggningen för första gången blir förmodligen perplex. Den är ju rena slottet jämfört med den gamla baracken. Arkitekten Hans Tirsén har helt enkelt lyckats perfekt. Byggnaden smälter fint in i miljön och är invändigt ett under av luftighet.

— Besökarna verkar vara uppriktigt imponerade, säger Henrik Sarri. Vi har hittills fått enbart lovord.

Nikkaluokta är som sagt en verklig turistmetropol. Den som trodde att byn skulle hamna i skymundan när Nordkalottvägen var klar trodde fel.

— Vi har aldrig haft så mycket turister som nu, säger Sarri. Och nytillskottet utgörs till stor del av norrmän. Dagsbesökarna är i majoritet. Sommartid utgör de nog 60—70 procent av alla gäster.

— Vad har ni då att erbjuda besökarna förutom en skymt av Kebnekajse?

— De grupper som kommer kan få guidning i byn och medan det är högvatten ordnas dagliga båtturer i Vistasdalen. Nästa år hoppas vi också kunna visa upp en sameby och verksamheten i den. Det projektet ska muséet i Jokkmokk hjälpa oss med. För att få lönsamhet på verksamheten måste vi nog också bygga ut ytterligare. Vi skulle behöva fler stugor och en husvagnsparkeringsområde som besökarna accepterar.

Under sommarsäsongen kommer den nya mottagningsstationen att ha ett dussintal anställda. Förutom serveringen ska de också ta hand om en livsmedelsbutik i miniformat.

Unik utbildning

Kockutbildning har funnits i Gällivare i många år. Nu är den borta. I brist på elever i första hand. Allt färre sökte sig till kockskolan, kanske för att utbildningen var i "enklaste" laget.

Nu kommer en fortsättning och den är av högre dignitet. Till hösten kommer nämligen en tvåårig livsmedelsteknisk linje igång. Den blir gemensam för KomVux och gymnasiet.

— På andra håll i landet är det här en verklig innelinje, säger KomVux-rektorn Stig-Birger Grundström. I Umeå är den gymnasietets populäraste linje. Några rekryteringsvägar ska det alltså inte behöva bli.

Att KomVux och gymnasiet går samman om en linje är unikt. Men det är vad som nu blir fallet i Gällivare och Kiruna.

— Gymnasiet och KomVux får åtta platser var, säger Grundström. Våra platser är redan fyllda och gymnasiet får det säkert lika lätt.

Initiativet till utbildningen kommer faktiskt från hotellen i Gällivare. De gjorde en gemensam skrivelse till skolstyrelsen och föreslog just en tvåårig utbildning.

— Vi gjorde sedan en uppvaktningsdepartementet och när norrbottensproppen kom var saken klar, säger Grundström. Den förordar ju satsningar på turismen och det här är ju en utbildning som är värdefull för den som vill jobba i den branschen. Därför kommer eleverna inte bara att stå i köket. Utbildningen blir tvärtom mycket allsidig. På schemat står både samhällskunskap, svenska, engelska och matte.

Den nya linjen förlägs till Gunilla-skolan, men kockeleverna kommer till

att börja med att få hålla till godo med provisoriska lokaler. Meningen är dock att permanenta lokaler ska inredas så fort som möjligt.

Och vilka jobb kommer då eleverna att kunna söka när de väl har klarat av utbildningen?

— Jag tror att alla kommer att kunna få anställningar direkt. Som exempelvis kockbiträden, kokerskor, servitörer och hotellreceptionister. Men linjen ger förstås också behörighet till fortsatta högskolestudier. Elevernas valmöjligheter blir därför stora.

Rektor Stig-Birger Grundström tror mycket på den livsmedelstekniska linjen som KomVux och gymnasiet gemensamt kör igång till hösten. På andra håll i landet är det en verklig innelinje.

Guide för turister

För tredje året i rad ska Guldguiden visa turisterna till rätta. Det är, enligt omslaget, en handbok i annorlunda turistupplevelser. Och det är ingen större överdrift. Gällivare har mycket som är annorlunda.

Guldguiden ger turisterna alla praktiska upplysningar han eller hon kan begära. Plus en uppmaning — stanna en dag till. Den kan behövas. Gällivares bekymmer i turist-sammanhang är att besökarna stannar alldeles för kort tid. De flesta nöjer sig med en enda dag.

Birger Jonassons bilder kan verka tunga och dystra. Men de engagerar. Och många känner förstås igen sig. Jonasson skildrar ju i första hand gruvarbetarnas liv.

Birger Jonasson visar gruvbilder

En av de trägnaste skildrarna av livet i Malmberget är konstnären Birger Jonasson. Att han medverkar i firandet av Malmbergets 100-års jubileum är därför en självklarhet. I samarbete med kommunens kulturnämnd ställer han ut målningar, teckningar och linoleumsnitt i bibliotekets utställningshall hela sommaren. Han kallar sin utställning "Malm och människor".

Birger Jonasson är en flitig utställare. Ända sedan 1968 har han visat sina bilder runt om i landet och är också representerad på halvdussinet muséer och konstarkiv.

Birger Jonasson får genomgående fin kritik när han ställer ut. Så här skrev exempelvis Stig Johansson i Svenska Dagbladet när han fick se gällivarebarns gruvbilder:

"Det är ett tungt, jordfast måleri, som nästan får åskådaren att känna malmgrus knastra mellan tänderna. Man är med nere i gruvan, ställs inför hårda, slitna ansikten och kroppar, märkta av underjordens dunster — ett slags infernovarelser, som verkar högst vilna ovan jord, gäster i en verklighet som inte längre är deras."

Om alla gruvarbetare håller med den

recensenten är vi inte alldeles säkra på. De flesta gruvarbetare vi känner är inte ett dugg vilna ovan jord. Men allright — konstanmälare vill gärna krångla till saker och ting i onödan. Men att de gillar Jonassons måleri brukar man i alla fall kunna läsa sig till.

Någon insmickrande konstnär är annars inte Gunnar Jonasson. Han använder sig oftast av tunga färger och en kärv stil. Det är ett formspråk som passar honom. Han skildrar arbetsplatserna utan att försöka. Och det är en realism som går hem. Ingen tittar helt likgiltigt på hans bilder.

Utställningen är som sagt öppen hela sommaren. Från vernissagen den 29 maj till i slutet av augusti. Vi rekommenderar gärna ett besök.

Kommunen hyr koloniplatser

Nu tar kommunen över koloniverksamheten från BD-föreningen. Samtidigt kommer de återstående kolonigårdarna vid Sommen och Arkösund att säljas.

— Det är oekonomiskt med så stora anläggningar, konstaterar fritidspedagog Leo Waara, som håller i den kommunala koloniverksamheten. De står faktiskt tomma större delen av året. Som kolonier fungerar de ju bara några veckor på sommaren. Därför har anläggningarna just lämnats ut på anbud.

Kommunen kommer i fortsättningen att hyra in kolonibarnen på olika håll. När detta skrivs är två anläggningar klara för denna sommar — Fårön och Kolmårdengården.

— Vi förhandlar också om att få hyra in oss på en plats som heter Sjöberga i Östergötland, säger Waara. Jag tror att det kommer att ordna sig. Vi behöver också dessa platser om vi ska kunna ta emot alla som anmäler sig. Intresset är stort.

Kolmårdengården var fullbokad redan i början av maj. Där ryms bara 27 barn. På Fårön har man plats för ett 90-tal och dessa platser kommer också att fyllas.

— Målet är att alla som anmäler sig ska få komma med. I annat fall måste vi prioritera. Det finns ju barn som har större behov än andra. Barn till ensamstående och till föräldrar som kanske inte har råd att åka på semester. Så visst fyller kolonierna fortfarande ett behov.

Koloniverksamheten kostar kommunen drygt en halv miljon kronor. Föräldrarna betalar bara en symbolisk summa för att få med sina barn. En tvåveckorsperiod kostar 150 kronor och en treveckorsvistelse 250 kronor.

Ur platssynpunkt innebär försäljningen av kolonierna vid Sommen och Arkösund ingenting. Här har man kunnat ta emot 35 barn på varje ställe. Ordnar det sig med Sjöberga kommer man upp i samma antal platser också i sommar.

Moderna rallare tävlar om 10.000

Det händer något praktiskt taget varje helg under jubileumssommaren i Malmberget. En historisk parad av bilar och motorcyklar, miniraldagar, kortspelstävling, berättarhelg, barnens helg och gruvans dag är bara några av inslagen.

Något alldeles extra blir säkert "Rallarsvingen" 16-17 juli. Då hoppas överrallaren Martin Sandin få se massor av gällivarebor bli rallare för en dag. Han tänker nämligen ordna en tävling och har ett jättfint pris att locka med — 10.000 kronor.

— Vi har bjudit in idrottsföreningar till ädel tävlan, säger Martin. Och med ett förstapris på 10.000 riksdaler räknar vi förstås med fin anslutning. 10.000 kronor är mycket pengar för de flesta föreningar.

Och vad går då tävlingen ut på? Jo, föreningslagen om fem personer ska så snabbt som möjligt bygga en liten järnväg, lyfta upp en s.k. Norbergsvagn på rälsen, lasta den full med malm och slutligen dra iväg med den.

— Det kräver inte bara styrka utan också samarbete och tävlingshumör, säger Martin. Därför är det ju en uppgift som gjord för idrottsföreningarna.

Deltagarna kommer att få tävla till sång och musik. Inte obekant Bengt Sändh kommer att riva av rallarvisor. Så visst artar det sig att bli en givande jubileumshelg.

En fin present

Det är inte bara Malmberget som fyller 100 år. Det gör som bekant också Malm-banan. Det ena jubileet hänger liksom ihop med det andra.

För Malmbanans del klarades det officiella jubileet av i mars. Många kom för att gratia 100-åringen. Och överlämna presenter. Nye SJ-chefens present var ett tremånadersförsök med snabbtåg på Malm-banan i sommar.

Det X lo-tåg som lånas från Skåne kommer att rulla genom Norrbotten i tre månader. I juni blir det i huvudsak chartertrafik, i juli trafikeras sträckan Gällivare—Narvik och i augusti Kiruna—Luleå.

"Rallarrosen" ska tåget heta. Det ska klara sträckan Kiruna—Luleå på 3,5

timma. Men kommer inte att kunna köra med högsta fart på grund av banarbeten.

När detta läses rullar "Rallarrosen" för fullt. Den har bland annat hunnit transportera SJ Malmbanans egen personal till en familjedag i Porjus. Utom på sträckan Gällivare—Porjus. Här användes ett ångtåg. Tala om kontraster!

VINN EN GULDTACKA

Den 9—10 juli avgörs SM i guldvaskning i Malmberget. Det är ett av inslagen i Mineraldagarna, som har alla förutsättningar att bli ett av 100-årsjubileets stora attraktioner.

— Det är andra gången landets guldvaskare gör upp om SM-tecknen, säger Bo Lindberg, tävlingsledare och guldepert. Att tävlingen förlades till Malmberget berodde förstås mycket på 100-årsjubileet.

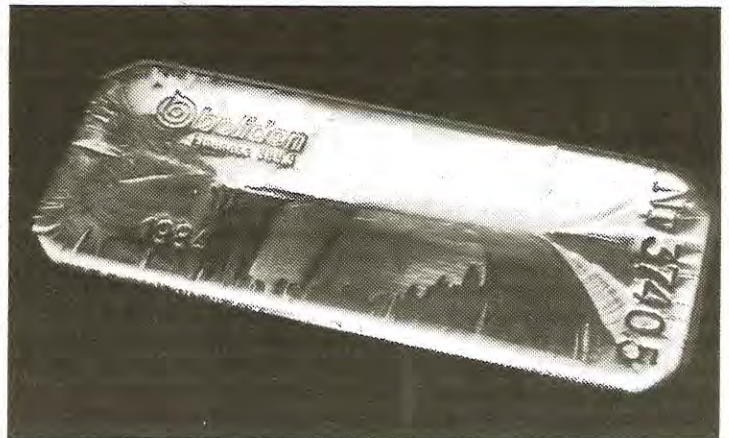
Bosse Lindberg räknar med drygt 100 startande. Men de kommer inte att få vaska fram guldkorn i hans inmutning Ferrum. När man tävlar vaskar man ur en hink med sand. Därför förläggs tävlingen till Tippsta. Och ingår som sagt i en stor mineralsatsning.

Det mest spektakulära inslaget är kanske guldjakten. De

som söker sig till Tippsta den 10 juli kan med lite tur bli 10.000 kronor rikare. Det gäller helt enkelt att leta rätt på en guldtagga som är värd alla dessa sköna riksdaler.

— Men det blir också en hel del andra priser, lovar jubileumsgeneralen Martin Sandin. Och massor av andra arrangemang. Aktiviteterna är utspridda över samhället och den som så önskar kan åka efter häst mellan platserna.

Guldvaskarnas SM pågår båda dagarna. Det är nämligen en tävling med försök och finaler. Och dessutom halvdussinet klasser. Klart är att fjolårsmästaren Johnny Hagberg kommer. Ja, han var också världsmästare förra året. Titelförsvarare är också Bosse Lindbergs sexåriga dotter Rebecka. Hon vann ungdomsklassen i fjol.

17 FÖRESTÄLLNINGAR

"Barackpalatset". Så heter teaterföreställningen som minst 17 gånger kommer att spelas denna jubileumssommar.

— Förhoppningsvis ska det också bli några extraföreställningar, säger Stefan Persson, producent. Vi skulle behöva sälja uppemot 4.000 biljetter för att det hela garanterat ska gå ihop. Och det trots att nästan alla jobbar helt ideellt.

Premiären den 4 juni är abonnerad. Den har LKAB köpt. Lapp på luckan var det månader i förväg också den 18 juni. Då tänker kommunen bjuda in gästerna vid Kåkstans invigning till spelhuset.

Ja, det är det gamla Spelhuset som åter upphöjs till teaterlokal. Provisoriskt upprustad med 150 publikplatser och en ny scen. Ja, man har också byggt en liten järnväg i lokalen. Den ingår så att säga i rekvisitan.

Det är en jättesatsning som görs av Malmbergets Spelförening. Ett 80-tal personer är engagerade. Hälften kommer

att återfinnas på scenen under föreställningarna. Som i de flesta av Håkan Rudehills pjäser vankas det också musik, sång och dans. En kör svarar för sången och Södra Växeln för musiken.

Och vad kan man då säga om pjäsen "Barackpalatset". — Låt oss kalla den en folksaga, säger Stefan Persson. Den utspelas i en enrummare på 28 kvadratmeter som befolkas av gruvarbetare som kämpar mot klassamhället, fattigdom och sjukdomar. Huvudrollerna spelas av Växlarn, hans fru Sara — som han träffat via en kontaktannons — och deras son Johnny. Hur Johnnys liv utvecklas får vi följa från 1939 fram till våra dagar.

Pjäsen spelas onsdag, lördag och söndag varje vecka från 4 juni till 10 juli. Men visar sig intresset riktigt stort kan Spelföreningen också tänka sig att ge några extraföreställningar. Biljettpriset är förresten 50 kronor.

MUSIK I FJÄLLVÄRLD

De musikintresserade kommer verkligen att få sitt lystmäte denna sommar. Musik i Malmberget är exempelvis tillbaka, nu mellan 12-17 juni. I samma veva inleds också musik i fjällvärld och här är också 100-årsjubilerande Malmberget i allra högsta grad inblandat.

Musik i fjällvärld är ett helt nytt arrangemang. Norrbottensmusikern producerar tillsammans med Jokkmokks, Gällivare och Kiruna kommuner.

— Det här arrangemanget är ett bra exempel på vad man kan uppnå med samarbete, konstaterar Lars Israelsson.

Musik i fjällvärld pågår i åtta veckor och de engagerade grupperna får var sin vecka. Turnén omfattar framträdanden i Jokkmokk, Salatoluokta, Kiruna, Abisko, Malmberget och Gällivare. På onsdagarna gästas Kåkstans och på

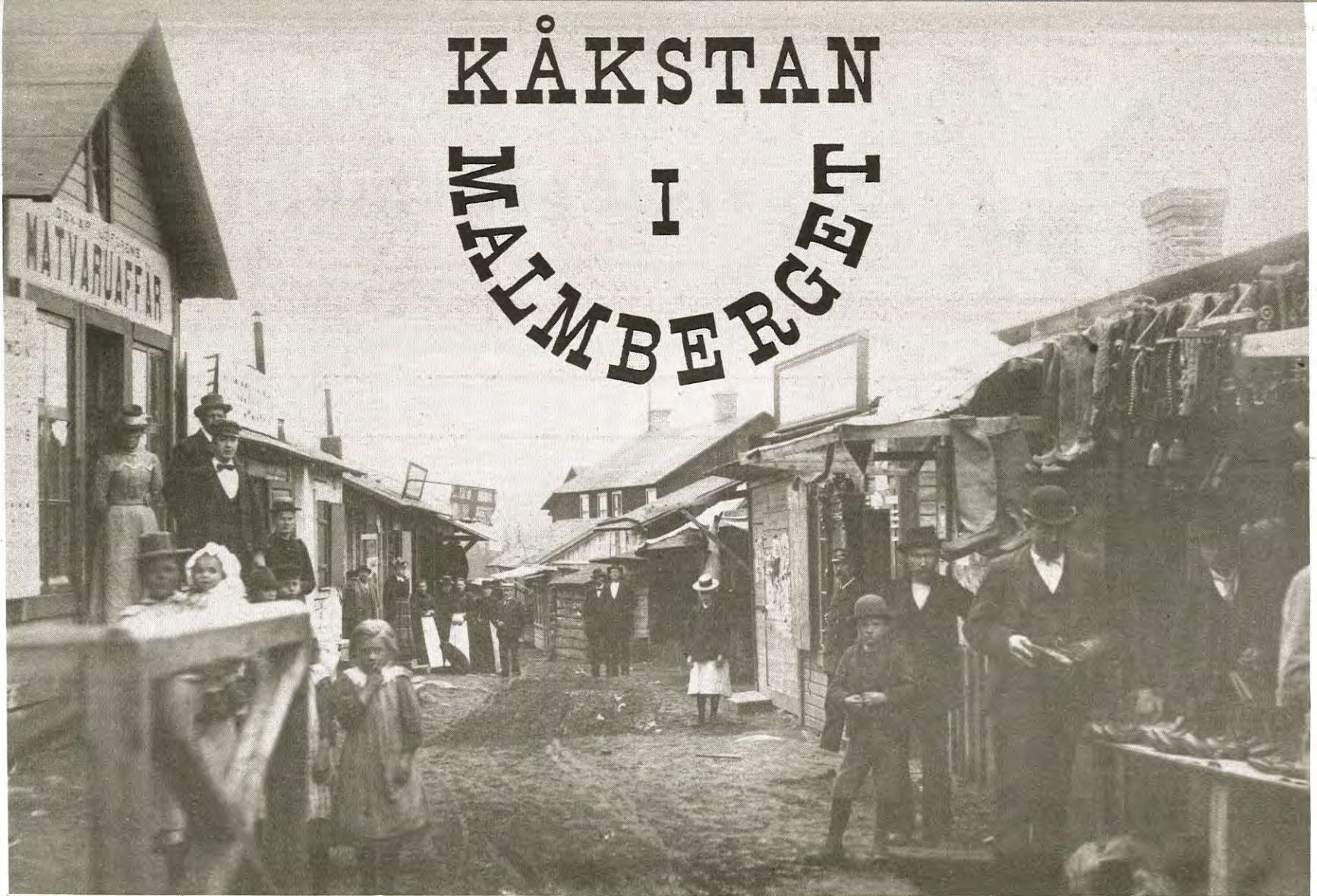
torsdagarna hembygdsområdet. Nästan hela Norden är inblandat i arrangemangen eftersom de medverkande musikerna kommer från både Norge, Finland, Island och Sverige. Det isländska inslaget hittar man i Väinämöinen band, som är ett rent tjejbänd.

Så här ser turneplanen:

- VECKA 24 SLIPS
- VECKA 25 JP Nyströms
- VECKA 26 Roland von Malmberg
- VECKA 27 Tallari
- VECKA 28 Väinämöinen band
- VECKA 29 Två Norrlåtar
- VECKA 30 Nisse Hennix, rallarprogram
- VECKA 31 Euskefeurat

MALMBERGET 100 år

ALLT DETTA HÄNDER I SOMMAR

18 juni	MIDNATTSOLSROCK	Nunisparken i Gällivare
19 juni	ETTÖRESFESTIVAL	Gustafsbergs scenstudio, Gällivarerallarna, Ulf & Edith, Porjusallarna och Helmer Bryd.
20 juni	MUSIKKAVALKAD	Kl 19.00 i Malmbergets Folkets Hus Ragnar Lindkvist och Sven Egnell
23 juni	SKOLCORPS	200 norska elever spelar upp i Malmberget
28 juni	BLOMSTERBINDERI	Nordiskt Mästerskap. Folkets Hus Malmberget
2-3 juli	HISTORISK PARAD	Veteranbilar och MC. Lördag kl 12.00: Rolf Wikström & Hjärtslag Lördag kväll: Vissångare Bo Agstam
9-10 juli	MINERALDAGAR	Guldvaskning-SM, mineralmässa och guldjakt. VINN 10.000 kr. Musik: Evert Ljusberg
16-17 juli	RALLARSWINGEN	Tävlingar i kraftsporter såsom rälsläggning och handlastning. Starkast och snabbast vinner 10.000 kr Musik: Bengt Sändh Kl 10.00—14.00: TÅGPAD
23-24 juli	KORTSPEL I KÅKSTAN	Vem är bäst i 5-kort? Första pris: 10.000 kr Musik: Fred Lane
6-7 aug	BERÄTTARHELG	Här slår vi ett slag för berättarkonsten. Författare träffas och kåserar. Musik: Rallarlaget, Pierre Ström och Björn Arabh
13-14 aug	BARNENS HELG	En helg i traditionell tappning med lådbilsrally, karuseller, varité och Cirkus Kul & Bus. Emigrantorkestern har musikverkstad för alla barn.
20 aug	GRUVANS DAG	i Malmberget
21 aug	INVANDRADAG	i Malmberget

Veckoprogram i Kåkstan

MÅNDAG	JOMENWHIST! Vi lägger fram kortlekar på borden i Kaféet endast för nyktra. Välkommen till en riktig kortspelarafton!
TISDAG	FRITT FRAM FÖR AMATÖRARTISTER! Du som kan spela, sjunga, berätta, trollo eller göra diverse konster: Välkommen att uppträda i Kåkstan! Speciella amatörkvällar varje tisdag.
ONSDAG	HEMVÄNDARKVÄLLAR. Utflyttade Malmbergsbor träffas i Kåkstan. Musik i Kaféet endast för nyktra: 15/6 Slips 22/6 J P Nyströms 29/6 Roland von Malmborg 6/7 Tallari 13/7 Väinämöinen band 20/7 Två Norrlåtar 27/7 Rallarprogram med Nisse Hennix 3/8 Euskefeurat
TORSDAG	HISTORISKA BERÄTTELSE om Malmberget. I Kaféet endast för nyktra.
FREDAG	VRÄKNINGSUKTION KL 18.00 av Arbetarbodén
LÖRDAG/ SÖNDAG 4 juni-10 juli	Tema: Historisk parad, mineraldagar, rallarsvingen, pokerhelg, berättarhelg, barnens helg. Sommarteatern "Barackpalatset" onsdagar, fredagar och lördagar.

Kåkstan är öppen alla dagar 12—21 under tiden 18 juni—20 augusti. Mer information får du om du ringer 0970-183 96.

Stats- ministern inviger

En musikparad med 100 musikanter, triangelspel och stor salut bildar upptakten när Kåkstan invigs den 18 juni. Kl 12.00 invigningstalar statsminister Ingvar Carlsson från Engelska kajen. Efter det följer rallarvisor och amerikanskt fläsk och potatis till alla.

Kl 13.00 slår kåkstens alla byggnader upp portarna. Överallt är det full verksamhet. Kl 21.00 följer jubileumsafton med helstekt ren och musik.

Musik bjuds också i Folkets Hus. Kl 15.00 och 19.00 blir det konsert med Kungliga Akademiska kapellet och J P Ny-

ströms. Före malmbergaren Carlune Larsson dirigerar. Dan Engmans verk Det ljusa landet har premiär. Programmet upptar också musik av Bo Nilsson och avslutningsvis framförs Wilhelm Pettersson-Bergers Sameättnam till bildspelet Norrskan.

Dagen till ära har en jubileumbiljett tagits fram. För 100 kronor erbjuds sex arrangemang. Exempelvis konserten, helstekt ren, porträttfotografering i kåkstan eller besök på biografen Lusitania. Från Gällivare går gratis bussar hela dagen.